СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДИЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 105. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 7. мая, 1927. VOL. XXXV. No. 105. Jersey City, N. J., Saturday, May 7. 1927. THREE CENTS

ПОВІНЬ ДАЛІ ЗРОСТАЄ

КРАЙ ЗЛОЖИВ НА ДОПОМОГУ ПІВОСЬМА МІЛІОНА ДОЛЯРІВ.

НЮ ОРЛІНС, 5. мая. — Води ріки Місісіпі не опадають, а далі підносяться та заливають нові околиці, виганяючи щораз більше людий з їх осель.

Червоний Хрест подає, що він дає тепер допомогу 323 тисячам 837 особам. Рівночасно підносить він, що американський народ розбудився вже до щирої жертвенности та що до сього часу зложено вже на допомогу для жертв повени 7 міліонів 443 тисячі долярів.

Найбільша небезпека все ще панує в стейті Луісіяні, де тисячі людий працює коло скріплення там для вдержання піднимаючихся вод. Богато родин покинуло доми та живе на заздалеґідь приготованих сплавах, яких вони нераз не хочуть покидати, навіть, як їх хоче забирати до своїх таборів Червоний Хрест.

НІКАРАҐВАНСЬКІ ҐЕНЕРАЛИ ЗДАЮТЬСЯ

ОБЖАЛОВУЮТЬ АМЕРИКАНЦІВ ЗА ОХОТУ НАЇЗДУ НА ЇХ КРАЙ.

МАНАҐВА, Нікараґва, 5. мая. — Провідники ліберальної партії, які від кількох місяців вели безвиглядну боротьбу проти консервативного провідника Діяса та допомагаючих йому американських жовнірів, відбули нині конференцію з професором Генрі Стимсоном, висланником президента Кулиджа, та зараз по конференції заявили зложення оружа та покінчення боротьби.

В своїй заяві кажуть вони, що закінчують боротьбу тому, бо з розмови зі Стимсоном винесли враження, що американський уряд готов до наїзду на Нікараґву, коли ліберали схочуть далі вести кампанію проти Діяса.

Вашинґтонський уряд заперечує, буцімто він хотів видати таку погрозу републиці Нікараґві.

ФУЛЕР ЗДЕРЖУЄ АКЦІЮ В СПРАВІ САКА Й ВАНЦЕТТІ

ҐУБЕРНАТОР КАЖЕ, ЩО ВІН ДІСТАВ ЛИСТИ З ПОГРОЗАМИ.

БОСТОН, Месечузетс, 5. мая. — Всі, зацікавлені справою Сака й Ванцетті, незвичайно занепокоєні мовчанкою ґубернатора Фулера. Ще більше занепокоїла заява ґубернатора Фулера, що він мав дістати послідними часами листи з погрозами на случай, якби він не видав помилування.

СМЕРТЬ ВИЗНАЧНОГО ПРОВІДНИКА ПОВСТАНЦІВ У МЕКСИКУ.

МЕКСИКО, 5. мая. — Бувший ґенерал мексиканських федеральних війск Ґалеґос, що став опісля вести повстанців проти мексиканського уряду, згинув нині в битві з федеральними війсками. Через пять днів гналися за ними жовніри; коли остаточно під ним вбили коня та відтяли йому відворот, його раненого не брали в полон, але вбили на місци.

Уряд каже, що війска вбили досі коло сто членів банди, що брала участь у звірськім нападі на поїзд у стейті Ґвадаляхара.

ЗУДАРЕННЄ ПОРОМІВ НА РІЦІ ГУДСОНІ.

НЮ ЙОРК, 5. мая. — На ріці Гудсоні зударилися зі собою пором Олбані, що належить до зелізниці Вест Шор, та пором Елмайра, зі зелізниці Лакавани. Нещасте случилося в полудне, в ясний день. На поромах було тоді коло дві сотки людий. Серед людий настала страшна поляка, але від випадку покалічилися всего дві особи, ранені відломками порому.

Причиною нещастя мала бути помилка в зрозумінню сиґналів, даваних одним поромом.

ЗАСУД ЗА ВБИЙСТВО ПЕРШОГО СТЕПЕНЯ.

НЮ ЙОРК, 5. мая. — У стейтовім суді покінчилася нині росправа проти 21-літного Петра Сейлера, обжалованого за вбиття полісмена Джеймса Мастерсона.

Подія случилася дня 31. січня в однім салуні на 103-ій вулиці. На салун напало трох молодих мущин, у котрих числі був Сейлер. На напад надійшов полісмен. Один з напасників його вбив. Сейлер казав на суді, що він брав участь у нападі, але він не стріляв. Судді присяжні заявили, що обжалований винуватий вбийства першого степеня.

Суддя заявив, що він видасть вирок дня 16. мая. Супроти оречення присяжних суддів вирок може бути тільки присудом на смерть.

ЗЕМЛЕТРУС У НЮ ЙОРКУ ДУЖЕ МОЖЛИВИЙ, — КАЖЕ УЧЕНИЙ.

БОСТОН, 5. мая. — Артур Кіт, урядник федерального „ґеольоґічного перегляду", виступив на месечузетськім Технольоґічнім Інституті з цікавим відчитом про причини землетрясень.

Учений говорив межи инчим, що скали, на котрих стоїть місто Ню Йорк, можуть колись усуватися, та що тоді місто кавістить землетрус. Він навіть заявив, що сей час уже дуже недалекий. Бостон має бути в троха ліпшому положенню, як Ню Йорк.

МАТИ И ДОЧКА ВТІКЛИ І ВЗЯЛИ ШЛЮБ В ОДНІЙ ГОДИНІ.

Мати і її дочка з Редвуд Сіті, Кал., втікли зі свого дому до Сан Франціско і там в протяґу одної години обі віддалися заміж. Одна не знала за другу. Пані Рут Е. Бендовська віддалася за Росса Лія Гавшнела, а за короткий час в офісі мирового судді Рея Ґріфіна зявилася Гелена Бендовська з Ф. Нейтором. Суддя зауважив, що їх імена були однакові і так викрилася подвійна втеча мами і дочки з наміром заключення супружжа.

КОНВЕНЦІЯ МАНІТОБСЬКИХ УЧИТЕЛІВ.

Через три дні відбувалася в Вінніпеґу в готели Роял Александра конвенція учителів провінції Манітоби. Вже з самого початку конвенції було зареджістрованих 1,700 учителів та учительок. Між ними було й немало Українців. Їм прийшлося й відіграти трохи замітнійшу ролю, бо вже по раз другий учитель Іван Бунзелюк зі школи Нюком дістав першу нагороду за найлучший огород коло школи. Другу нагороду дістав також Українець, п. Федір Гуменюк зі школи Паплар Пойнт.

ФАРМЕР ЗЛОВИВ НЕЗВИЧАЙНОГО ЗЛОДІЯ.

Ірляндському фармерові в Монтерій, Ва., крав хтось із накритого слоїка сметану. Кілька днів не міг фармер пояснити собі, як хтось може забрати сметану з накритого дощиною слоїка, і дощини не рухати. Фармерка доглянула, що сметана пропадає завжди лише з того слоїка, що був накритий дощиною з маленькою діркою. Одної ночі заховався фармер у своїй молочарні, щоби дослідити цего незвичайного злодія. Він так скрився, що його ніхто не міг завважити. Нараз, пізно в ночі, він побачив прездорового щура, який виліз зі своєї діри і пішов просто до слоїків з молоком. Найшовши свій слоїк, щур виліз на дощину з діркою і почав „операцію". Він впихав свій хвіст в дірку, обводив ним по слоїку, доки не набрав на него досить сметани, відтак витягав його і сметану на нім облизував з найбільшим смаком. Це робив щур так довго, доки не забрав із слоїка всеї сметани. Щур міг дощинку скинути зі слоїка і зїсти сметану без ніякого труду, та йому, видно, ходило о те, щоб його злочину ніхто не дослідив.

НЕ ДАЛИ ЖИДОВИ ЗРОБИТИ „ҐЕШЕФТУ".

З анґлійського міста Ґлесґо виїхав кораблем Е. Коронскі як пасажир першої кляси. В дорозі на морю заміняв свою першоклясну кабіну за звичайне ліжко іміґранта. Думав у той спосіб скритися від властей, бо віз зі собою крадені річи вартости 140 тисяч долярів. Та як він дуже здивувався, коли канадійська поліція у Галіфаксі арештувала його у хвилі, як висідав з корабля. Не зробить отже ніякого „ґешефту".

ДЛЯ КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА 1928 РІК.

Проситься українських лікарів, дентистів, адвокатів, учителів, бизнесменів, як купців, ріел-естейтменів, контракторів, та інших **професіоналістів і підприємців** в усіх містах Злучених Держав, подати свої адреси для поміщення в календарі У. Н. Союза на 1928 рік.

Також просимо подати, де є і як називаються українські **банки, будівляно - позичкові спілки, кооперативи, Народні Доми** й інші підприємства.

Також, де є **українсько-американські школи** з правом прилюдности.

І вкінці усі українські **культурні товариства й інституції** (як музичні школи, хори, театри) і **громадські установи** (клюби, товариства).

Просимо поспішитися з присилкою. Реченець до 30-го мая с. р.

Се в інтересі кождого громадянина і всіх українських установ в Америці, бо імена й адреси будуть подані поазбучно і будуть в руках 20,000 членів У. Н. Союза через цілий рік.

Адресувати:

„SVOBODA"
Box 346
JERSEY CITY, N. J.

Видавництво У. Н. Союза.

МОСКВА КАРАЄ УКРАЇНСЬКИХ КОМІСАРІВ.

Скільки варта так дуже голосно реклямована комуністами рівність України у взаєминах з Москвою, показують найкраще донесення про долю недавно усуненех членів правительства радянської України. Як відомо, усунено їх за те, що комуністичному центрови в Москві здавалося, що вони провадили не так комуністичну, як національну роботу на Україні. До сих „підозрілих" зачислювано Шумського, Гринька і богато низових комуністів, а по части й „премієра" Чубаря. Гринько опинився на засланню в Москві, Шумський став головою Іспол-кома в Саратові (глибока Росія), Чубар виїхав на відпустку а менше відомих комуністів усунено від впливу на політичні справи. Деякі з них відійшли до неполітичних установ, инші були змушені покинути Україну, шукаючи захисту перед караючою рукою. А караюча рука — Москва та московські посіпаки.

СМЕРТЬ ПРОФ. ВОЛОДИМИРА КОВАЛЯ.

Дня 21. березня ц. р. умер в Празі по довгій та тяжкій недузі професор Володимир Коваль знаний український учений, публіцист, кооператор і горячий патріот. З вибухом революції проф. Коваль відіграв визначну ролю при заснованні Центральної Ради. З перемогою большевиків вернувся до наукової праці, але большевики не довго дали йому працювати. Після жорстоких переслідувань чеки він з небезпекою життя перейшов через кордон в 1921 р. і від того часу перебував на еміґрації.

ВСЛІД ЗА ГЕЛЬФЕРІХОМ, КІЛЬМАНОМ І МЕЄРОВІЧЕМ.

В останніх часах згинуло в Европі марною смертю від залізничих, самоходових і їм подібних катастроф кількох дуже визначних політиків. І так в залізничій катастрофі в Альпах згинув дуже визначний німецький політик і фінансіст, бувший міністер фінансів Німеччини д-р Гельферіх; пізніше згинув в самоходовій катастрофі естонський міністер заграничних справ Меєровіч; після цього мало не згинув на вулицях Берліна переїханий мотоциклем відомий німецький міністер загр. справ з часів світової війни д-р Кільман (той самий, що заключував мировий договір з Україною в Берестю литовськім). Останні знов телеґрами принесли вістку про смерть в самоходовій катастрофі визначного французького ґенерала Франше д'Есперей. Цей ґенерал був на початку світової війни командантом V. французької армії, що разом з иншими арміями обороняла Париж. Відтак був Франше д'Есперей начальником всіх антантських збройних сил на Балкані. — Словом, якась пошесть на політиків і ґенералів.

СКАЖЕНІ ЦИГАНЕ.

В Болгарії, в околиці міста Бурґас викопала банда циганів здохлу корову, і не знаючи про це, що ця тварина згинула від скаженини — корову зїла. Здохлим і скаженим мясом поскоромилось більше як сотка циганів. Очевидно, на наслідки споживання цієї здохлятини не треба було довго ждати, бо небаром показалося, що 123 циганів виявляло признаки скаженини. Довідалася про це болгарська влада і не думаючи довго, розстріляла 70 циганів, а решту взяла під лікарський і поліційний догляд.

КИТАЙЦІ НЕ ДОЦІНИЛИ КОГЕНА.

До Канади дійшли вісти, що в Китаю розстріляно Моріса А. Когена, колишнього мешканця Вінніпеґу та Едмонтону. Коген виїхав два роки тому до Китаю, де мав помагати д-рови Сон-Ят-Сенови. Китаєм інтересувався Коген ще від 1911 р. Він був членом Китайської Націоналістичної Ліґи, а пізнійше анґлійським секретарем тої орґанізації для Канади. Очевидна річ, що був відомий і в жидівських кружках. В Китаю за свої заслуги для націоналістів дістав степень ґенерала китайської армії. Та ось яка доля змінчива. Замісць дальшої карієри між Китайцями Когена стрітила китайська куля. За що? Про се нема близших відомостей.

КОЖДИЙ МАЄ СПАТИ В ПОРТЛЕНДІ.

Кождий мешканець міста Портленд, Ореґон, має спати по півночи, або піде до арешту. Так рішили батьки того міста, подразнені чотирма розбійничими нападами в протягу 9-ти днів. Вони рішили, що треба зробити щось драстичного, отже і молоді і старі мусять тепер іти спати перед північю.

ПРОТИСТРАЙКОВИЙ ЗАКОН ПЕРЕЙШОВ В ДРУГІМ ЧИТАННЮ

ЛОНДОН, 5. мая. — Протистрайковий закон перейшов при другім читанню більшістю 250 голосів. Филип Сновден назвав всіх прихильників проєкту гіпокритами і дурнями, а найбільшим гіпокритом назвав сера Симона, ліберала. Сновден уважає прокетк практично злишним. Ґенеральний страйк на його думку є ґенеральним нонсенсом, але не тому, що він є лихим, а тільки тому, що його не можна виконати. Бо нема нічого неморального в тім, щоби змушувати уряд, бо на те саме вибирається уряд.

Ллойд Джордж заявив, що цей закон не здержить ґенерального страйку ні на одну годину. Ніхто не бажає собі того закона, ні промисловці ні робітники.

В ГАНКОВІ СПОКІЙ.

ГАНКОВ, 5. мая. — В Ганков життє починає плисти нормально. Вже і жовніри виходять з кораблів і проходжуються по місті. Тільки більші склепи і банки позамикані, бо промисловці і купці все бояться заворушень. Тимбільше, що ходять слухи, що велика стотисячна армія йде на Пекин.

ЕПИСКОП ПРО БУДУЧНІСТЬ МІСІЙ В КИТАЮ.

ГАНКОВ, 5. мая. — Епископ Рутс з американської місії, запитаний, чому залишився в Ганков, відповів, що коли залишилися ґазетярі і бизнесмени і сповняли свою роботу, то чом не мав би залишитися він як духовний пастир. Заразом висказав він свій погляд на будучність місій в Китаю, заявляючи, що контроля над ними буде мусіла перейти в руки самих Китайців.

ДР. ВУ СТАВ МІНІСТРОМ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ.

ШАНГАЙ, 5. мая, — Др. О. Ву, син бувшого китайського посла у Вашинґтоні, зістав міністром закордонних справ в націоналістичнім, умірковanім уряді в Нанкінґ.

УНЕВАЖНЕНО ПОДРУЖЕ МАРКОНІЯ.

РИМ, 5. мая. — Винахідник бездротного телеґрафу сенатор Вилієм Марконі одержав в Римі унеimportant уневажнення свого подружя з Беатричею Обріен. Уневажнено у Ватикані на підставі арт. 1085 канонічного права по тій причині, що обі сторони погодилися перед шлюбом, що будуть могли як захочуть розійтися. А це заборонене після науки католицької церкви, бо супруже є сакраментом і нерозривним.

АЕРОПЛЯНОМ ДО КАНАДИ.

ЛОНДОН, 5. мая. — В найблизших тижнях виїде з Анґлії капітан Кортней аеропляном через Азорські острови до Канади. Вертати буде з Монтреалю прямо до Анґлії. Разом з ним поїде якийсь американський бизнесмен як приватна людина і заплатить за подорож $25.000.

ОГЛЯНУЛИ „СВЯТОЩІ".

ЛОНДОН, 5. мая. — Впали на слід нового ошуства. Ото Йоанна Савткот, основателька нової „релігії", яка заповідала, що вона стане матірю „правдивого Месії", померла в 1824 році і залишила скриню з тим завіщаннем, що її можна відчинити в присутности 24 епископів в часі національного нещастя. Від того часу не було ще нараз стільки епископів, щоби можна було вволити волю померщої, колиб навіть епископи погодилися виконати отсе дивачне завіщанне. Так отже та скриня спочивала собі спокійно аж до сегоднішних часів, коли то віддали її до розслідів Психічному Товариству, яке рішило прослідити скриню при помочи екс лучів. В той спосіб переконалися, що там знаходяться пістолі, кульчики, перстені і дрібна монета та якесь письмо. Лучі виказують, що пистолі злучені дротом з якимсь знарядом. Догадуються, що це було обчислене на те, щоби при отворенню пистолі вистрілили і забили чи ранили когось з епископів. В той спосіб хотіла певно по смерти Савткот пімститися на анґлійській церкві за те, що вона її переслідувала за життя. Одно замітне, що коли перепроваджували через ту скриню ріжні медія, всі вони говорили тоді про війну. Товариство заповіло, що та скриня буде отворена на протязі трох тижнів в Алберт Голл. Вступ буде за тикетами. Надіються доброго бизнесу.

ЕКОНОМІЧНА ПАНЕВРОПА.

ЖЕНЕВА, 5. мая. — З атмосфери між делеґатами, що зїхалися на міжнародну економічну конференцію, пізнати, що ця конференція буде звернена проти анґлійсько-американської економічної геґемонії. Проти Анґлії і Америки буде висунена паневропейська юнія. Австрійська делеґатка Емма Фрайдліх заатакувала картелі, а японський делеґат Шідахі говорив про вільну торговлю, маючи на меті Панамський канал, який повинен бути відчинений для вільної торговлі.

ПЕРЕСТАЛИ СТЕРЕҐТИ СОВІТСЬКИХ ДЕЛЕҐАТІВ.

ЖЕНЕВА, 5. мая. — Щоби не повторилася історія з Воровським, швайцарський уряд зарядив пильне стереженне совітських делеґатів, що приїхали на економічну конференцію. Це знова загнівало делеґатів, бо вони не можуть зробити кроку, щоби за ними не йшов полісмен, тому звернулися до уряду, щоби забрав собі сторожу. Тепер стереже їх вже всего тільки один жовнір.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES;		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідае.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІДКЛИК САКА Й ВАНЦЕТТІ

Два італійські анархісти Сако й Ванцетті, яких за кілька тижнів мають стратити в стейті Месечузетс за вбийчий напад на одного фабричного платничого в місті Савт Брейнтрі сім літ тому; внесли тепер до стейтового губернатора Фулера петицію за своїм помилуваннем, яке навіть кайбільше їм ворожі ґазети називають найбільше подиву гідним документом американського судівництва.

Петиція обіймае понад 24 бити на машині сторони, або коло 7,000 слів. Є вона з одного боку правним виводом підсудимих про несправедливість засуду на себе, а по части викладом анархістичних ідей, до яких підсудимі признаються.

Коли документ є чим найбільше замітним, то певно змістом свого заклику. Підсудимі не просять губернатора о ласку та не писали своеї петиції на спеціяльно на сю ціль виробленім формулярі. Вони виразно заявляють, що вони ласки не потребують і о ласку не просять. Вони домагаються для себе справедливости.

В своїм виводі вони показують, як суддя завикився проти сеї справедливости. Суддя не здержував прокуратора, як сей випитував обжалованих за їх політичні погляди та другі справи, які були непричетні до самої справи, а які мусіли в середнім американськім горожанині викликати люте упередженне до обжалованих; суддя мав постійно закликати присяжних сповняти свій обовязок патріотизму супроти обжалованих, обвинених за пацифізм, космополітизм та не ставлення до военного побору; суддя мав проявляти погорду для адвоката обжалованих, що теж настроювало присяжних проти обжалованого; і такі инчі грубі провини проти безсторонности вичисляють петенти подробично.

В промові прокуратора трафлялися такі звороти, як „се прості вопи" (глумливе американське визвиско для Італіянців), „найнизчого сорта Італіяни", що на Американців мусіло зробити враження, що се злочинці й бандити.

Оба підсудимі виразно признаються до анархістичних поглядів, але протестують проти того, щоби за їх погляди їх суджено за зовсім другу річ, яка з поглядами немає нічого спільного.

Навіть ґазети, які відносяться ворожо до обох обжалованих, мусять призкати, що відклик Сака й Ванцетті мае в собі богато людського достоїнства. Се борються за своє життє, яке зависло на волоску, не низькі типи людства, що звикли повзати, але люди твердого характеру, які готові посвятити навіть свое життє за те, що вони вважають справедливим, але не хочуть бути засудженими за злочин, до якого вони не почуваються.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

АНАРХІЯ В ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ.

Розторощений царат, якого еманацією і стрижневим стовпом в моральній і навіть адміністраційній ділянці була православна церква, своїм розвалом придавив і силу тієї могутньої установи. Побідна большевицька революція, ліквідуючи орґанізаційні опори царату і взагалі старого ладу, не пощадила і православної церкви. Всякими засобами, нерш усього переведенням розділу церкви від держави, а опісля репресіями та підсичуванням анархії радянська влада зломила могутність цареславної церкви.

Розвал царату і його складової частини: православя — в значній мірі причинився до визволення православної церкви, православного релігійного громадянства з неволі московської церковної орґанізації. Визвольні змагання українського православного світа з одного боку і конечність створити власний моральний захист для релігійної громади на Україні була товчком до орґанізації української автокефальної церкви. Розуміється, що і церковний „сепаратизм", і еманципаційний орґанізаційно-церковний здвиг на Україні не був по нутру ані старим, ані новим володарям. Тому то проти відродженої української автокефальної церкви спільно виступила стара (патріярша, наслідниця синодальної) тихонівська, як і нова „радянська" або тзв. жива церква. Між цими двома бльоками старої і нової казьонщини з трудом приходиться українській автокефальній церкві верстати свій шлях і переходити зиґзаковаті ступні свого часом зиґзаковатого процесу.

Та частина старої російсько-православної церкви, що в наслідок рижського трактату найшлася під крилами польської державної орґанізації, підпала аж трьом, в більшости супротивним чинникам. Перший з них — це обхоплена і полонена старими навиками церковна єрархія, яка живе старим світоглядом. Єрархія і духовенство православної церкви, відчахнені граничною лінією рижського трактату від свого консервативного осередка, позбавлені опікунчої руки всесильної царської влади, у великій більшости чужі місцевому населенню, не звязані ані з його інтересами, ані його світоглядом, ані його змаганнями — найшлися на похилій прощині, без внутрішнього впливу і значіння, в двозначному горожанському становищі в пошуканці за новими протекторами, в опірній поставі до змагань визнавців православної церкви, українців і білорусинів.

Не диво, що та православна єрархія веде дуже круту церковну політику; що вона без слова протесту підчиняється забаганкам сильним світа цього; що вона слабо боронить позиції православної церкви, — не диво, що в більшости по національности чи вихованні російське духовество

„горит желанієм вѣрно служить интересам Польского Государства, а для сего просит правительство облегчить его полезное для государства служеніе"

і

„обезпечить православное духовенство государственным денежным и земельным содержаніем".

Другим чинником є польська влада, яка — до подробиць копіюючи царські прийоми, всі свої зусилля направляє на перетворення православної церкви в опору своїх адміністраційних впливів. Одночасно польська влада, як влада „архикатолицької" держави „в якій — навіть на основі конституції — римо-католицька церква є перша між рівними, послідовно переводить ліквідацію православної церкви. Вислідом цеї двораменної політики польської влади є мнима автокефалія „польської" православної церкви, формальне її підчинення безвільному, безавторітетному і продажному царгородському патріярхові і дійсне узалежнення цієї церкви від польського міністра освіти. Вислідом цеї політики є загарбання около 500 православних церков в користь римо-католиків, захоплення майна православної церкви, передчасне і половинчасте насильне введення нового стилю, заведення польської урядової мови в адміністраційні чинности тієї церкви, полишення духовенства в пливкому стані через відмову права горожанства, спомагання розкладових і денаціоналізаційних, мнимо унійних спроб і т. і.

Вкінці третім, найважнійшим чинником є визнавці православної церкви. Сьогодні та церква є рідким дивоглядом, якимсь нечуваним конґльомератом. Під оглядом ерархічним є вона російською, під оглядом адміністраційним — польською, а під оглядом складу вірних українською чи білоруською. На 1.400 православних парохій на території сучасної Польщі 1.100 припадає на українську національну територію. Решта (300) — це парафії білоруські, а між ними й кілька російських. Однак дух і зверхній вигляд тієї церкви є не український і не білоруський, лише мішаний, своєрідно утраквістичний ~~російсько~~-польський.

Східна церква в противенстві до заxiної, єрархічної й інтернаціональної є церквою соборною, народньою, церквою віроісповідної маси, церквою територіяльно-національною. Це головна прикмета й основа істнування та росту і значіння тієї церкви. Тільки тоді є вона живою, якщо є народньою. В противному випадку, вона розкладається, занепадає і мертвіє. На жаль, на перепоні ународненню православної церкви на території сучасної Польщі стоять чинники: російський і польський, які тільки поглиблюють анархію в православній церкві, всіми силами викривлюючи її основний зміст і головні тенденції.

З метою вивести православну церкву з анархічного розстрою й ідеольоґічного безладдя, зміцнити моральний чинник в українській масі північно-західних земель, привернути цій важливій установі її головне призначення — українські чинники вже від довшого часу робили відповідні реформаційні й реґенераційні заходи. В тому напрямку працювала Українська Парл. Репрезентація і переважно українські громадяни, згуртовані біля володимирського журнальчика „На варті". Однак на перепоні тому стоять російські (церковні і горожанські) та польські (урядові, адміністраційні і партійні) чинники.

В останніх часах, в хвилею заіетнування орґанізованих заходів з метою скликати Український Православно-Церковний Зїзд, цей натиск ворожих чинників, цей опір всяким відродженським змаганням ще збільшився. Митр. Діонізій — так сказатіб — кинув анатему на підготовлюваний зїзд і — крім польського уряду — шукає захистників в „Русск-ім Нар. Об'єдинен-ії", наслідком чого відібрано українцям православний собор у Володимирі. Польська влада в теперішній стадії боротьби за ународнення православної церкви на північно-західних землях — про людське око — зберігає невтральність, але в дійсности спомагає анархічні зусилля російської сторони.

На жаль, і деякі українські чинники перебрали мірку, проголошуючи повний розрив з істнуючою православною єрархією, подаючи тим способом надійний арґумент істнуючій єрархії. Одночасно деякі борці за українську православну церкву не рахуються з консерватизмом частини вірних, особливо частини міської, яка в славянському богослуженні добачує якусь непорушну святість. Таким чином проти орґанізованих еманципаційних заходів ці безвідповідальні чинники настроюють і верхи (єрархію) і низи (консервативну частину вірних). При тому забувають вони, що повний і негайний перестрій православної церкви по лінії нових кличів і нового часу, в бажаному ними напрямку, може наступити тільки в революційному часі. Коли та доба вигоріла або ще не наступила, то ународнення такої установи як церква, може відбуватися тільки еволюційним шляхом. Отже на першому місці треба поставити не українське богослуження, але українську проповідь, далі українську (замісць московської) вимову старославянського тексту, а на третьому місці українське богослуження, вводячи його там, де до цього є відповідний, добре підготовлений ґрунт. Велику вагу треба покласти теж на згідне з народніми інтересами виховання духовників, пастирів та на обсаду відповідних становищ прихильниками народнього руху.

Розуміється, ми далекі від того, щоби орґанізованим українським чинникам давати вказівки, як вони мають поступати, аби перетворити православну церкву в живий і животворчий чинник народнього життя. Наші замітки торкаються тільки гурра-реформаторів, які готові з водою вилити й дитину. Справа православної церкви є незвичайно складна і ніжна. Треба вважати на кожний крок, маючи на меті ліквідацію анархії, а не її поширення.

(„Діло").

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК ПОЛЬЩА ДЕМОРАЛІЗУЄ НАРІД.

Я дістав сими днями лист зі старого краю, з галицького села Вітвиці, а в ньому описана дуже цікава пригода, яка мені показує, як польська господарка в нашім краю деморалізує урядників. Ті, що мають глядати за законом та за тим, щоби люди одні другим не робили кривди, ті самі люди стають кривдниками і злодіями.

Справа, як пишеться у листі, малася так:

Поїхав з того села один селянин до Америки на роботу. Жінка лишилася на ґрунті й господарювала, як могла. Сими часами чоловік задумав вернути домів, але жінка якось не знала, коли він верне. Надходила весна, і жінка продала коровину, аби дістати гроші на весноване. Видно, не знала, що чоловік вертає з Америки. Скілько вона взяла за ту корову, я не знаю, але в селі видно знали, бо зараз, як лиш вона корову продала, до війта того села прийшов жандарм, начальник постерунку польської жандармерії.

Цо новеґо слихаць?

Ніц новеґо, — відповідає війт. Здавалобся, що на тім розмова скінчиться, але комендант жандармерії тягне війта в коршму. Там при килішку стає йому розповідати, що та „баба" того „Американця", що в Америці, продала корову, має „пся-креф" гроші. Пощо бабі грошиї? І так далі.

Говорили так до півночи, а по півночи оба оборонці закона вибралися до баби. Стануди під вікно, почали стукати.

Виходи, кобіто — каже війт, — отвори двері. Маємо до тебе урядову справу. Тут є жандарм, сам начельнік постерунку жандармерії.

— Та як вам, панове, отворю, таж то пізна пора. Боронилася баба, але владза є владза. Просила баба милостивих панів, просила в підмиленний бік, але відтак пошушукала щось у хаті тай отворила двері. Отвирає, а сама трясеться. Боїться, знає панів як звірів.

А пани лиш станули в хаті, так зараз до неї:

„Давай, бабо, пеньондзе. Давай вшистко, цо маш".

Баба вплач. Вонаж продала корову на весноване. Проситься, вимолюється. Та пани чують за собою силу, бачать, що жінка боїться.

„Давай, бабо, бо ту зараз бендзє твоя сьмерць", — загрозив жандарм.

Але видно сказав у злу хвилю. Бе ледви се сказав, а тут вистріл з револьвера, вистріл один, другий, і третий. На землю гепнуло. Та не жінка, а жандарм, сам комендант постерунку польської паньствової жандармерії, та війт.

Се чоловік жінки вернув несподівано з Америки так, що ніхто в селі не ждав. Він був уже в хаті, як жандарм і війт стукали у вікно та казали себе пустити. Він навіть самий порадив жінці отворити двері. Хотів бачити, що станеться. Як о-

Василь Бобрів (Смутний).

РУЇНА.

(Спогади звичайного старшини).

(19)

Чекати довелося не довго. За два чи три дні, прилетів верховий з запискою. Телеґрафна сотня з добрим обозом стала на відпочинок.

Десь о півночи ввійшли в ніким не охороняеме село й тихо по одинці, по два, зачали виводити голих червоноармійців. Хутенько упоралися з майном, відступивши частину місцевим, а полонених повстанці порішили вивезти в степ і кинути. Так і зробили.

Що з ними сталося, мені невідомо. Певно позамерзали, бо морози в той час на Херсонщині гуляли люті.

Так, час від часу ходили ми в походи, завше вертаючись з доброю здобичею. Наближався великий піст, а з ним минала зима. Треба було думати про майбутнє.

З поступом весни думав піти десь на хутори в найми. Господар мій збирався мене оженити, селяне вважали за свого і я сам потроха призвичаювався до нового життя. Тим часом поплили знову чутки про Тютюнника, про фантастичні перемоги цього невловимого отамана, але де він знаходиться й як до нього дібратися, ніхто сказати не міг. Гомоніли, що він десь біля Лебедина та Черкас, але я знав, що вони не стоять на місци, а літають з одного кінця України в другий. Мусів покладатися цілком на сліпий випадок. І цей випадок підскочив.

В четвер першого тижня великого посту в хату прибігла сусідська дівчина. Захакана, схвильована, могла лише вимовити:

— Ваші...

Як би прийшли червоні, або й денікінці навіть, я не був би так вражений! Та не тільки я, — всі хатні.

Хутко вбрався, — було ще дуже рано — вискочив на вулицю й мало не заплакав з радости.

Поволі вулицею їхали три вершники в шапках козачих з червоними верхами. Сумніву не було. Для мене передчасно наступив Великдень, не дивлячись на чудесне відношення селянства. За годину пізніще й вся дивізія прийшла до села на відпочинок. Як я не сподівався зустрінути, так легко дивізію, так несподівавсь ніхто найти мене живого. Навіть найближчі співслужаки забули те село, де мене кинули.

Два дні спочивали, а на третій зі сльозами розпрощавшись з моїми хазяїнами, рушили на південь, далі в невідоме. Кілька днів підряд слухав я оповідання про побут дивізії в районі Черкас, Смілої і навіть Золотоноші на лівому березі. Погуляли там козаки, здобули ці міста, немало нагнали страху Москалям. В моїй відсутности помер полк. Овчаренко в містечку Мошнах. Побували в холоднім Яру, де повстанці українські переховувались, як і колись за Коліївщини. В Лебедині побували — у всіх тих околицях, де гуляли колись Залізняк з Ґонтою.

Тепер рух укр. армії йшов назад, майже через ті самі села, що два місяці на Херсонщину. Сливе, по тих же селах ночували, навіть по тих самих хатах що два місяці тому на Херсонщину. Сливе по тих же селах ночували, навіть по тих самих хатах, що два місяці назад, усюди зустрічаючи ґарне відношення з боку населення.

Весна наближалася досить хутко. З ранку ще тримав мороз, калюжі та багно, а вже к обіду пусті вози ледве волочилися потомленими кіньми. З весною відживали й козаки. Лунали пісні, сміх котився — забували, де вони й знаходяться. Хорих майже не було. На возах їхали лише одужуючі, все здорове йшло побіч. Один неспокій не давав забутися. Це недостача набоїв. Для кожного було ясно, що з наступом цілковитої весни червоні захочуть зліквідувати „банди", а опору поставити ми не могли з браку амуніції. В кожному селі найпоганіший козак розпитував про набої, вимінюючи на що можна. Ще більше непокоїлося тим командування. Пробували навіть говорити з Галичанами, що були вже у згоді з червоними, але з того здається нічого не вийшло. А припас конче був потрібен. Ще тиждень, два, ну три, заки підсохне, й буде можливість лекше рухатись, ми могли уникати бою, а далі ні.

Добути набої можна було близько фронту, в найближчому запіллю ворога. От туди ми і простували.

Торохтіли торішні соняшники, чорними широкими пасмами тікаючи за обрії. Зеленіла вже молоденька травичка по обміжках, часом і сонце припікало. І весело було і невесело. Чуток про Петлюру не було жадних і що робилося по тім боці кордону — в Европі, ми не знали.

Їхали і йшли без кінця з ранку до вечора, спиняючись на відпочинок; жалуючи лише коней, а як би коні могли тягти без перестанку, то на втому людей ніхто б не звертав жадної уваги.

Люди утомлятися не мали права. Не такий був час.

XII.

Щось через два дні усі знали, що ми йдемо назад на Поділля. Чого? Не питалися, нарікали лише, що знов чорний хліб прийдеться їсти, кінець мовляв пшеничному. Без пригод посовувалися, спиняючись по знайомих селах ночувати. Мали йти через Голованівське. Це подобалося усім, бо памятали ще про минулий постій у цьому містечку. Не доїзджаючи до Голованівського, вздріли жидів, що тікали звідти. Питаємося. Оказується, що чорні запорожці завернули на „хвилю" запастися тютюном, хоч їхній маршрут далеко пробігав від містечка. Зараз же Тютюнник післав кінноту для вгамування. Коли ми увійшли до містечка, сподіваючись побачити страшні картини погрому, угледіли, що паніка жидів була цілком даремна. А з росповідань населення нежидівського довідалися, що при вступі козаків жиди позачиняли крамниці, не бажаючи нічого продавати. Тоді то козаки і вжили сили, але забитих не було, лише розгромлено було кілька склепів. Все ж таки злочин командіра чорних запорожців був у тому, що він не виконав даного йому завдання і пішов цілком инчою дорогою. На приказ командіра дивізії чорні запорожці у двадцять чотири хвилини буквально покинули місто. З Голованівського, де ми простояли два дні, армія мала розділитися на три частини. Київська дивізія повинна була захопити Гайсин, Волинська Умань, а Запорожці Голту. Це перший раз, коли дивізії мали розпочати самостійні акції, розриваючись на досить довгий час. Плян наступу київської дивізії виглядав так: Кінний полк під командою полк. Грибовського пішов авангардом на Чечелівку, що біля самого Гайсина, а піхота та артилерія слідом творячи головні сили. Дві гармати під командою сотника Чорного відкомандіровано до „соломяного" панцирника на вузькоколійовій дорозі Грушки-Гайсин. Сотник Чорний блискуче виповнив завдання, охороняючи ліве крило дивізії й під самим Гайсином знищивши панцирник, прилучився до дивізії.

Без перешкод рухалася й піхота. За кілька день ми були під Гайсином і вже зраня кінний полк увязався у бій з червоними. Не сподівалося командування опору, який оказали червоні і певно Гайсина не бачить би нам, як своїх вух, як би не Тютюнник. Я кажу, не Тютюник тому, що всяка інча дивізія лишилася б розбитою. В тяжкі, скрутні моменти Тютюнник находив способи не тільки вивернутися, але й бити. Так і цей раз. Лишивши кінноту тримати ворога, лісами та нетрями повів він решту в обхід і умисно несподівано витягши обоз, яко мога довше, появивсь на горбі. Внизу був Гайсин, далеко ліворуч починалася стрілянина. Москалі, уздрівши обоз, та принявши його за багнети, зразу зачали тікати на Брацлав, кидаючи навіть ранених і тільки вина полк. Чижевського — командіра 3-го кінного полку, що червоні утікли.

Перемога нам здавалася неймовірною. Як виявилося, там було богато червоних — звичайно в відношенню до кількости нас — і тільки дотепність Тютюнника нас уратувала від погрому. Затримуватись довго не могли, хоч набоями трохи й поживилися, маючи наказ рушати далі на Тальне — стація, з якої відходила залізниця на Умань, де вже були волинці, котрі остаточно добили волоховців. Сам Волох завчасу втік, на великий жаль козаків. Вже на другий день кінний полк вступив у бій з панцировим потягом червоних. За ним підходила й піхота. Червоні рішили остаточно нас знищити й з тою метою пакували тепер війська на Тальне, сподіваючись нас тут і прикінчити.

(Дальше буде).

ба пани входили до хати, він сховався, щоби пани отверто сказали жінці, чого їм треба. А як вони загрозили їй смертю, він тоді виняв револьвер, кілька разів стрілив, і все скінчилося.

Тепер він одягся, та пішов на постерунок. „Ви тут, панове, сидите спокійно, а там у моїй хаті ваші старші в гості ходять. Ходіть".

Пішли. Зайшли в хату, а тут оба пани, війт та комендант, уже ноги простягнули.

Таку пригоду з польською владзою описав мені мій краян у листі до мене.

Микола Цукевич.

ПРО ПОЧУТТЄ НАРОДНОЇ Й ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТИ.

Я дістав недавно з Австрії фотографію наших українських імігрантів, закинутих там у чужу землю. Зорганізувалися в товариство, очевидно, українське, збираються на збори, ходять улицями міста, дають чужинцям пізнавати себе, Українців. На фотографії товариський прапор.

Кілько разів гляну на фотографію, тілько разів мушу я подумати про деяких наших людий у сьому краю. Тут вони добре заробляють, доробляються маєтку, мають доми, лоти, форнічі, гроші в банку, машини. Здавалобися, що се повинноби їм дати якесь почуття людської, національної гідности. Чи кожний з них повиненби почуватися людиною, не гіршою від других, такою самою, як другі.

Але дивімся довкола себе. Чи бачили ви коли ґрупу Українців, як до них підходить один Поляк. Чи бачили ви, що хочби Українців було десять, так вони зараз або замовкають або починають цвенькати по польськи? Чому вони понижаються перед чужим чоловіком, чому вони стидаються свого рідного та чужим починають чванькатися?

Думають може, що вони тим покажуться вченими, як кілька слів по польськи згандаляпають? Таж доперва тоді Поляк, як розумний, пізнає, що вони його мови не знають, а хочуть показатися, що знають, отже є неграмотні. Тай чогож розумному чоловікови стидатися, що не знає польської мови? Не стидається Поляк, що не знає української, то чого Українцеви стидатися, що не знає по польськи?

Або таке: Приходить до мене оноді до дому „фаєр-бос" та в розмові між иншим питається, чи я вмію говорити грецькою мовою. Кажу, що не вмію. А він питає: „А як же ви розмовляєтеся зі своїм бордером? Таж він Ґрік".

Я не міг з дива зійти. Він Ґрік? Звідки він Ґрік?

„Таж він записався в майні за Ґріка".

Не було вже мені куди ратувати свого Ґріка. Мусів я сказати, що він такий самий Українець, як і я, але видно чогось встидається свого народа.

Тепер уже фаєр-бос не міг зрозуміти, чому має людина стидатися свого народа. Він сказав отверто, що такі люди се „фулиш піпел". Ось і доробився мій Ґрік: хотів стати чимось висшим, а зайшов між „фулиш піпел".

Так дивляться на таких людий всі розумні люди. Не хочу я тут нікого навчати, бо від дай наказуванням людині розуму не наллєш. Та все таки може що поможе сказати всім тим, що свого народа стидаються, що другі люди теж стидаються такого чоловіка, що стидається свого народа, з котрого він вийшов. Чим більше я приглядаюся світови, тим більше я бачу, яку велику правду сказав Тарас Шевченко, накликуючи нас чужого навчатися й свого не цуратися.

Трофим Тренич,
Фреквил, Па.

„НЕ ПЛАКАТИ НАМ, І СЛЬОЗИ НЕ ЛИТЬ".

Вже кілька разів читав я в Свободі дописи читачів з нарікуваннями на „поневолення" парохії своїм парохом. Бідкаються частенько дописувателі, що парох взяв їх у кормигу, запроторив у неволю. Загнав до церкви, а відтак став їм з амбони горячо й огнисто шкварити проповіди проти них, проти парохіян, проти народа.

Читаю я сі дописи й нагадую собі слова котрогось ученого мислитетя, що сказав: Люди мають таке правительство над собою, на яке вони собі заслужили. Те саме я можу сказати про парохів та парохіян: Парохи з неба не падають, і вони не подібні до невилічимої недуги, на яку ради нема. Тому й парохіяни мають такого пароха, на якого вони собі заслужують.

Тому, як котрі парохіяни чуються діткнені невідповідними проповідями свого пароха, коли вони думають, що він своїми проповідями або другим упливом деморалізує, то пощо їм такого пароха утримувати? Пощо йому давати свою кервавицю?

Коли люди слухають такого деморалізатора, а собі лишень головами покивують, то видно, що вони собі такого заслужили. Може вони тепер не бачуть, що його рабські проповіди доправадують, але може колись вони побачуть, може колись вони вчують у собі людську гідність, може тоді навчуть свого пароха. Тоді вони собі заслужать на доброго проповідника, на морального священика, на щирого народника, а не варшавського підлизника. Як довго люди згоджуються на такого священика, так довго я для них не маю ніякого милосердя. Як наш нарід каже: яке їхало, таке здибало.

От замісць виписувати в газету широкі нарікання та плачі, чи не ліпше булоби піти слідами парохіян у Дітройті, чи під Дітройтом, яких парох гремів про монархізм, як чміль на весні, так довго, поки громадяни прийшли до нього та сказали: Єгомость, будьте так добрі, замовкніть. Сказали, не послухав; зібралися вдруге, обтяли пейду на подовину. Хочеш вести монархістичну агітацію, дістань собі другу пейду від того, за ким ведеш агітацію. Та парох, видно, не міг дістати пенсії від монарха, бо не діставши пенсії, десь одного дня, по тихоньки без гомону, спакував манатки й перенісся на якусь малесеньку парохію. Здавалобися, завзятий чоловік, буде далі ширити монархізм, хоч на парохійці. Але, як зачуваю, щось на тій маленькій парохії за монарха вже не чувати.

Як бачу зі сього, коли нарід хоче найти собі спосіб, то найде. Лишень хто способу собі найти не може, той крепкими словами падькається на пароха, великого кривдника. Такий чоловік не хоче звичайно самий боротися, а думає, що газета може зробити те, до чого він самий не хоче братися.

Може се було дещо за остро, але я так думаю, що самими словами ні сльозами борщу не звариш. Не плакати нам, а робити нам.

Василь Вильчанський,
Філаделфія, Па.

Степан і Оніхро собі сусіди, але вони ворогують зі собою. Одного ранку заглянув Оніхро через пліт у Степанів город і каже:

— Добридень, Степане, що ви там запорпуєте?

— Е, ніщо, засаджую наново трохи гороху.

— Горох? — дивується сердитий Оніхро. — Я бачу, що той „горох" похожий на мою велику чорну курку!

— Правду кажете, — відповідає Степан — але в ній в середині є мій горох.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Правдолюб, Сиракюз. — Коли Ви хочете засвідчити правді, то чому Ви не подали свого імени? Другий дописуватель подав своє імя; Ви хочете, аби Вам вірити, що ковертка з того року, що ви пишете, але свого імени не кладете. Чи можна Вам вірити? Чи повірилиби свідкови, якби він станув у суді замаскований і не показав свого лиця? — Подайте імя, засвідчіть те ще раз, а дуже радо подамо се спростовання.

Витинки з газет надіслав: гр. Петро Шульган, Питсфілд, Месс., (з чеської ґазети). Спасибіг.

„Нюйорчанин". — Ні, доперва на основі одержаного чартеру може громада старатися віддобрати маєток.

„Поміч" — Газету „Волю Народа" у Львові видає соціялістичний відломок галицьких русофілів. Свідомому Українцеви поддержувати таку газету не варта.

Служниця (входить до кімнати): Пані казали, що ця ваза, що стояла на креденсі, то перетривала довгі часи, з роду в рід переховується?

Пані (прочуває якесь лихо): Так, або що?...

Служниця: То в нашому столітті і в нашому роді прийшов їй кінець. Вона впала з креденсу і розбилася!

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Шкільний концерт.

„Дітвора української школи в Ню Йорку уряджує в память 66-тих роковин смерти Тараса Шевченка великий концерт в церковній галі, в неділю, 1-го травня 1927 року" — читав я на програмі.

І серце якось весело забилось: Дітвора української школи під проводом своїх учителів віддасть честь „Великому Синови України". Вона не забула свойого Учителя і Пророка на встид великим і мудрим своїм батькам!

І дійсно відсвяткувала дітвора цей вечер величаво!

Довга програма, красні і дібрані точки це вислід праці учителів та загалу й охоти школярів.

Видко було по заховуванню, а з веселих, горючих щастям очей мож було вичитати, що ці діти гордилися своїм святом, чулися членами великого народу, бо розуміли, що це їх вечер, їх силами уладжений для власної і загальної користи.

І всі вони, без виімку, гарно списалися, як могли і знали — говорили, чи співали.

Вступне слово, виголошене учеником II. кл. М. Редчуком, було гарне й змістове, а легке для самого промовця, як і для публики. Хлопчина цей мені заімпонував. Його сміливість, запал та виразний і чистий виговір казали мені думати, що це проворний й інтелігентний хлопець.

А панове, чи не здивувало Вас, що ученики I. кляси виголосили хоч короткі, так гарні декламації? Мене це дуже здивувало, що ученики I. кляси вміють вже так читати, щоб декламації вивчитись.

Гарні були і дальші декламації. Вони, віддані з меншим, чи з більшим артизмом, зробили гарне вражіння і засвідчили про неустанну працю учеників і їх учителя.

А найважніше, що всі декламації були патріотичного й виховуючого змісту.

Не смію однак поминути Анни Савіцької, уч. V. кл., що гарно віддала вірш: „Наша Мати", і Ольги Сулими, теж з V. кл., що дуже талановито і з розумінням та чуттям віддеклямувала вірш Шевченка: „Хустина".

На особлившу увагу заслугують хорові й сольові співи школярів.

Гарні й добірні пісні, легко й мило загармонізовані проф. Стеткевичем вповні заслужили на ці гучні оплески, якими святочна публика нагороджувала щасливих співаків з їх учителем п. Стеткевичем. Гарні викінчування і модуляція голосу під вправною рукою проф. Стеткевича, дали надію гарного і доброго хору цих малих співаків, якщо дальше будуть так працювати зі своїм любим учителем.

Фудору, зробили пісні, відспівані на кінці в додатку до точки 15. Кінцеве „Гаразд!" було виконане артистично!

Слова похвали та заохоти належаться ученикови Стефанови Марусевичеви за його спів: „Ой в полю садок" — та за додаткову пісню. Хлопчина має велику дозу чуття. Треба його розвивати.

Анна Бінас, уч. V. кляси, дуже мила й інтелігентна дівчина, гарно відспівала милим своїм голоском: „Ой і не стелися".

Дует теж випав дуже добре, другий голос певний себе був знаменитий, хоч і перший голос не гірший був. Дует: „Батько і мати" був сильного чуття, що викликав тепло коло серця. Гарні були Евгенія Мамчур і Анастазія Яцишин!

В октеті гарно вибивалися хлопці, головно четвертий голос.

Та годі, не можу всіх вичислити! Всі вони добрі, красні — і списалися знаменито!

Ріжноманітности додала точка смичкової орхестри під проводом проф. Придаткевича. Видко було труд і працю.

Браків як тут так і в хорах (розумію браки технічні) не буде, як ці діти підростуть і ще більше довчаться.

Честь дітям, їх учителям, а головно душі цього діточого свята проф. Стеткевичеви, який положив найбільше труду й праці. А все те тому, що він за діти, за ті невинні, золоті серця — і своє віддавби серце!

Але громада? Де-ж вона була? Як жеж можуть ці діти мати охоту до народної праці, коли видять, що старші громадяни легковажать собі їх труд та їх учителів? Чиж не можна було пустити цих школярів хочби на сцену „Народного Дому"? Чи треба було робити якісь другі виступи, чи забави? Байдужністю й легковаженням не виховаєте своїх дітей на горячих патріотів!

Цим лише гасите ви цей природний запал своїх дітей, — та паралізуєте старання й спроби учителів-патріотів!

П. Ковальчик.

ЧИ ГОВОРИТЕ ПО КИТАЙСЬКИ?
(ЩО ТО Є КИТАЙ?)

Учений китайський Сен-Цонг пише в однім англійським часописі:

„Коли хто поставив собі за почесне завдання: вчитися китайської мови, то передовсім повинен рішитися, котру з китайських мов бажає присвоїти собі". Бо мешканці „Небесного Царства" уживають не одної, але богато мов, які між собою ріжняться так, як приміром англійська мова від німецької, українська від російської або еспанська від італійської. Китай творить світ у собі і не слід уважати його одностайною країною в нашім розумінні. Можна би радше прирівняти Китай до европейського континенту, що має ріжні мови і звичаями чужі собі народи. В дійсности Китай, що має 440 міліонів мешканців під оглядом населення дорівнює майже Европі, але зате перевисшає її територією. В склад китайської держави входить 18 провінцій. Крім того є ще Монголія, Тибет і східний Туркестан, що також уходять за свого рода китайські кольонії. Є то під деякими оглядом зовсім окремішні краї, що мають окрему мову й окремі звичаї.

Китайці, хоч творять поважну часть населення земського глобу і можуть похвалитися 4000-літньою культурою, щойно в будучині творитимуть одноцілий під оглядом мови і під державним оглядом „китайський нарід". Етапом до осягнення тої мети є теперішня китайська домашня війна. Нині Китайці не мають навіть точно означеної національної назви для своєї країни і народу. Назви, що появилися в ріжних історичних добах, були радше назвами ріжних володіючих династій. Ріжниці мови поодиноких провінцій є такі великі, що мешканці не можуть порозумітися без перекладчика. Часто мусять послугуватися досить популярним діялектом, зв. „піджін". Є то дивний китайсько-англійський жаргон. Чужинці мусять нераз послугуватися аж двома перекладчиками, з котрих один перекладає приміром з південно-китайської на північно-китайську мову, а другий перекладає це опісля на мову чужинця. Всі китайські слова є односкладові і, залежно від наголосу, цей сам звук має ріжне значіння.

Зпоміж **пятьох домінуючих мов** найбільше вживають: **пекінської, кантонської і шангайської.** Мало хто вміє говорити всіми ними. Знанням тих мов міг похвалитися д-р Сун-Ят-Сен, духовий батько нинішньої війни за незалежність китаю. В противенстві до буденної мови, китайська літературна мова є одностайна, себто вживає її ціла китайська раса. Пояснюється це тим, що китайське письмо не основується на фонетиці — як інші мови — лише є подекуди образковими поняттями. Отже не означують букв, приміром а, б, в, — лише висловлюють поняття, прим. „дерево", „чоловік" і т. д.

Дуже тяжко вивчитися всіх знаків китайського письма, яких є понад 50.000. На це треба би бодай яких 15 літ тяжкої праці. Але не таке страшне! Вистарчить знати 4—5000 знаків, щоби свобідно читати часописи і книжки. Науку можна собі влекшити, коли запізнаємося з т. зв. основними знаками. Їх уже не так дуже богато. Зіставляючи їх відповідно, одержується ріжні чужі поняття. І так: знак „кен" значить „уста", „ці" — дитина. Оба ті знаки разом значать: „плач дитини".

Останніми часами китайські вчені стараються створити спільну, загально-китайську народню мову і зовсім перемінити китайську ортографію. Мають її створити на основі звуків.

Щойно після переведення тих реформ можна буде дійсно говорити про „китайську державу і про Китайців" у національному розумінні. Зєдинений внутрішньо китайський нарід стане ся безперечно найбільшою могутністю світа.

ХРУЩІ ЗПЕРЕД ДВАНАЦЯТИ СТОЛІТЬ.

Деревних хрущів, які були „запечатані" на протяг дванацяти століть, найшов недавно каліфорнійський проф. в одім з велитенських дерев секвой. Порівнуючи їх з сучасними хрущами тої самої породи, особливих ріжниць не найдено. Хрущі ті залізли в дерево після того, як вдарив і розколов його грім і стали в розколині жити і множитись. Деякі не вспіли вийти, заки ще розколина загоїлась і там загинули, та щільно запечатані від доступу воздуха, зберегли по нинішний день. Що їх живучі тепер родичі не показують на собі ніяких змін, в тім нема нічого дивного. Святі жуки Єгипту, які переховалися зперед трох і чотирох тисяч літ, теж зовсім такі самі як теперішні. Чи дванацять чи тринацять століть — для еволюційних змін все те ще малий протяг часу. Зате мурашки та инші комахи, що збереглися в балтійськім бурштині, мають деякі відміни проти теперішніх. Та в ту живицю, що закріпла в бурштин, вони попали чотири до пяти міліонів літ тому.

ЗАПХАНИЙ У НОГУ ДРОТИК, ВИЙШОВ ЯЗИКОМ.

Перед 38 роками Джов Гайленд у Торонто (Канада) скалічив собі праву ногу так, що рану треба було зашити. Це й було зроблено. Лікар зашив рану срібним дротиком, але не витягнув його по загоєнню рани, бо Гайленд зараз потім вибрався до іншого міста. А самий Гайленд не знав штуки витягання таких дротиків. Він був цілковито вдоволений, що рана загоїлася. Через цілих тридцять вісім літ Гайленд не чув у тілі найменшого болю, ні невигоди, помимо того, що дротик пішов ногою в гору, аж дістався в голову.

В четвер, 10. березня ц. р. Гайленд пішов до своєї праці, як звичайно, і там по якімсь часі почало його дуже свербіти під язиком. Хотячи почухати те місце, він намацав пальцем щось колючого. Не знаючи що це може бути, він попросив другого робітника, щоб подивився йому в рот під язик. Товариш по фаху дуже радо це вчинив. Побачивши під язиком щось білого, він посагнув по нього двома пальцями, але надармо. Опісля узяв малі щипці і ними витягнув зпід язика тонесенький дротик, запханий перед 38 літами в ногу.

ІМІГРАНТ ПРО СОВЕТСЬКУ УКРАЇНУ.

До Канади прибув недавно Яків Мартин з України. Разом з ним приїхала його жінка та семеро дітей. За причину до виїзду з України подав п. Мартин, що хоче працювати в спокою. Він сказав, що людям на Україні надокучили вже ріжні революції та контрреволюції. Винагородою за таку працю служить там лише те, що їде до жолудка. Пан Мартин мав на Вкраїні багато землі, та її забрали від нього большевики на власність держави. Збіжже, яке селяне випахують на своїй землі, уряд також забирає, лишаючи для селян стілько, щоби могли вдержатись при життю. Мартин має чотирох здорових синів і сподівається набути в Канаді, те майно, яке стратив на Вкраїні.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА ЯНЧИН, ГАЛИЧИНА.

Ми діти одної матери України, а однак не судилась нам однакова доля.

Одні виїхали в світ шукати кращої долі, а другі остались пionірами на Рідній а не своїй Землі.

Живем в передодні важного переживання, знистення ворогами. Підносим голос до всіх Братів за морем, в котрих є горяче українське серце з просьбою, щоб допомогли нам в так горячому ділі, яке ми задумали розпочати для заложення підвалин сего діла. Зволять нам Брати з за моря дещо помочи, бо з весною має стати в нас „Народний Дім".

Як знаєте з переконання, нема в нас гроша, щоб піднятись вище згаданої будови, длятого просим всіх земляків села Янчина і разом всіх, котрі хотілиб причинитися до сеї будови, жертвувати на ту ціль, що змога. — Ніхто нам не поможе, як ми сами собі не зарадим. Вороги, нам не дадуть на се фонду, а ми сами рівнож не маем на стільки, щоб змогли самі вибудувати сей Дім.

Однак не тратимо надії і звертаємося з горячою просьбою до Рідних Братів і надіємось, що вони зрозуміють ціль нашої святині, котру задумуєм поставити. Завданнєм нашим буде виставити сей Дім, щоб ми і рівночасно наше молоде покоління розвивалось як слід. Беремо примір від чужих народів. Будуємо свою хату, щоб чимскорше сповнилися слова нашого батька Тараса, що „Встане Україна, світ правди засвітить і помоляться на волі невольничі діти".

Жертви просимо слати на адресу:

Виділ Читальні „Просвіти" в Янчині,

або на руки п. **Мирона Луцького.**

Петро Огренда, голова;
Михаїл Плибанський, писар.

На будову Народного Дому в Янчині вже зложили слідуючі:

М. Ковтунович $10.00; по $5.00: П. Коцюба, Н. Семеґен; по $1.00: С. Ґельнер, П. Дмитро, Я. Тимочко, А. Микитюк, С. Чистух, І. Н. Семаш, О. Коцькодан, І. Луцишин, З. Пшенична, П. Летнік, Т. Вихорик, В. Фалш, І. Золочівський, М. Заяць, В. Ляськовскі, П. Лобур, А. Власъ, В. Загул, О. Л. С., Д. Длуґаш, М. Зіман, М. Федитюк; по 50 центів М. Буртник, Т. Ворко, В. В. Ґвоздяк, О. Музичка, В. Сапович, Д. Савіцький, А. Пшибильська, А. Баранецька, А. Пернак, М. О. Вада, С. Ґава, І. Мокринський, П. Кізел, С. Антонишин; Н. Рощета 35 ц.; П. Кіянчук 30 ц.; Н. О. 25 ц.

Як член від. 292 У. Н. Союза, зібрав ту збірку і вислав просто до Рідного Краю на руки Петра Огренди і Михайла Плибанського.

Щирим жертводавцям спасибіг за жертви.

М. Ковтунович, Фордсон, Міш.

ЖАРТИ.

У ворожки.

— Ваш чоловік буде високого росту, стрункий і богатий.

— А то гарно, але скажіть мені ще як мені позбутися мого теперішнього чоловіка?

—o—

Учитель старається пояснити ученикам, що це таке пара. Держить у руці бляшанку (що має служити за модель парового кітла) і питається:

— Що я маю в руці?

— Бляшанку.

— Чи то мертва чи жива річ?

— Мертва.

— Добре. А тепер, діти, як то можливо, що ця бляшанка може витворити дивну скорість і майже несамовиту силу? Ну?

— Коли бляшанку привязати котові до хвоста, — відзивається один з учеників.

—o—

— Приглядайтеся пильно природі, — каже учителька — то найдете в природі богато загадок і самі будете образуватися, коли схочете ті загадки розвязати. Хто з вас знає таку загадку?

Один ученик зголошується:

— Ну, що ти хотів би знати?

— Я хотів довідатися — каже ученик — відкіля курка знає, яка за велика є моя підставка, що з неї я їм яйця?

—o—

Пать тайн щастя й успіху:
Гроші.
Гроші.
Гроші.
Гроші.
Гроші.

—o—

Один чужинець вперше побачив водопад Ніяґари. Провідник старається пояснити ближче величавість і красу водопаду:

— Ось тут кождої мінути опадає кілька міліонів гектолітрів води.

— Скільки то буде через день? — питається турист.

— Ах, то є біліони гектолітрів — каже провідник.

Турист похитав головою сюди й туди, а потім спитався:

— А чи вода вночі також утікає тут так?

—o—

— Софійко, ти знову заручилася — якжеж цим разом називається той щасливий чоловік?

— Чекай, зараз погляну до торбочки, маю його візитівку.

—o—

В гостині.

Батько (численної родини до молодого чоловіка): Може позволите циґаро?

— Дякую, я не курю.

— Може чарочку вина?

— Дякую, я взагалі не пю алькоголю.

— То може зазнакомлю вас із моїми дочками?

— Дякую, я не думаю женитися.

—o—

Івася питаються, як йому подобається новонароджена сестричка.

— Дуже гарна, каже Івась — але ми потребуємо ще більше богато інших річей.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ